

Obraćanje visokog predstavnika Valentina Inzka na Univerzitetu u Gracu

Dame i gospodo,

Dozvolite mi da na početku kažem kako mi je zadovoljstvo ponovo biti na Univerzitetu u Gracu.

Kao visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu posebno mi je zadovoljstvo što imam priliku obratiti se ovdje. Postoji, naravno, dugogodišnja veza između ovog univerziteta i akademskog i kulturnog života u Bosni i Hercegovini. Ta veza je utemeljena na dugogodišnjoj razmjeni studenata i profesora. Takođe je zasnovana i na činjenici da između Austrije i Bosne i Hercegovine postoji neprocjenjiva kulturološka srodnost.

To je važno imati na umu za razumijevanje sadašnjih napora Bosne i Hercegovine da okonča svoj poslijeratni oporavak i ponovo pokrene zaustavljeni proces evroatlantskih integracija.

Danas je od mene zatraženo da govorim o sljedećim pitanjima:

- Dejtonski mirovni sporazum je okončao rat, ali da li je donio dugotrajan mir?
- Šta treba učiniti kako bi se konsolidirao mir u Bosni i Hercegovini?

Dozvolite mi da se prvo koncentriram na prvo pitanje, a na drugo ću se vratiti malo kasnije.

1. Dejtonski mirovni sporazum

Uprkos teškim okolnostima u kojima je postignut, taj sporazum je šesnaest godina uspio održati mir u BiH. Ovo je važan uspjeh.

Istovremeno, dugotrajan mir – unutar jedne zemlje i među državama – je prirodno stanje. Ono se razvija kroz kompleksne sociološke, kulturološke, ekonomske i političke aktivnosti. Jedan sporazum ne može biti zamjena za ovakav dugotrajan proces, često pun izazova.

Sporazum, međutim, može kreirati prostor u kojem se može uspostaviti dugotrajan mir. Uvjeran sam da Dejtonski mirovni sporazum ima taj potencijal. Dejtonski mirovni sporazum stvara prostor u kojem se može organizirano graditi mir; prostor u kojem se institucije države mogu razviti u funkcionalnu modernu demokratiju i raditi na pružanju sigurnosti i prosperiteta za građane.

Naravno, da bi se to dogodilo, da bi Sporazum mogao ispuniti svoj potencijal, politički lideri zemlje moraju gledati u budućnost – poštujući prošlost – i raditi na implementaciji tog sporazuma.

U tome je mandat i uloga visokog predstavnika: Ured visokog predstavnika je uspostavljen kako bi nadgledao implementaciju civilnih aspekata Dejtonskog mirovnog sporazuma.

U teškim godinama nakon završetka rata, visoki predstavnik je također dobio i tzv. bonske ovlasti: pravo da smjenjuje sa funkcija javne zvaničnike koji krše pravne odredbe Dejtonskog mirovnog sporazuma i da donosi zakone koji su bitni za implementaciju Mirovnog sporazuma u slučaju kada to ne uradi Parlament Bosne i Hercegovine.

Međunarodna zajednica je donijela sve ove odluke kako bi se omogućilo da sporazum ispuni svoj potencijal i osigura prostor u kojem se može organizirano graditi mir.

II. Trenutni izazovi

Jedno vrijeme je bilo pomaka. Ako se osvrnemo na poslijeratni period, vidimo jasan slijed reformi koje su počele 1997. godine i nastavile se sve do 2005. U tom periodu, Bosni i

Hercegovini je ponuđena mogućnost pristupa u članstvo EU i NATO saveza. Do kraja 2005. godine, reforme su toliko uzele maha da su mnogi smatrali da je taj proces nemoguće zaustaviti. Međunarodna zajednica je tada odlučila da je potreban pristup sa manje intervencionizma, pristup koji će se posebno fokusirati na privlačnost integracije u EU.

Nažalost, usprkos prilikama koje je još uvijek nudila evroatlantska integracija, mnogi političari u BiH prihvatili su lakšu opciju vraćanja u prošlost, ponovnog prihvatanja nacionalističkih programa umjesto da krenu u budućnost. Politička retorika postala je oštija, a političari su počeli da odbijaju kompromis, izbjegavaju dijalog o suštinskim pitanjima i – u konačnici – da zloupotrebljavaju sistem.

Početkom 2006. godine, BiH je doživjela ozbiljan udarac: odbacivanje tzv. aprilskog paketa ustavnih reformi, koji je potencijalno mogao da ovu zemlju učini politički samoodrživom.

Od tog trenutka, razvoj situacije na političkom planu se pogoršao. Politički lideri nisu bili u stanju vršiti ni osnovne funkcije vlasti, što je predstavljalo vraćanje na prevaziđenu praksu iz prošlosti i direktno osporavanje Dejtonskog mirovnog sporazuma, Ustava i vladavine zakona.

Dozvolite mi da vam dam jedan svjež primjer nemogućnosti političkih lidera da vrše osnovne funkcije vlasti.

Trebalo je više od petnaest mjeseci da se formira državna vlada. I cijelo to vrijeme, drugi osnovni zadaci i funkcije vlasti stavljene su na čekanje. Ovdje govorim o usvajanju globalnog fiskalnog okvira i državnog budžeta, usvajanju mjera za promoviranje ekonomskog rasta i stimuliranje zapošljavanja, usvajanju mjera koje osiguravaju pomake prema integraciji u EU, te poduzimanju potrebnih koraka da se omogući početak realizacije Akcionog plana za članstvo u NATO-u.

Sa nedavnom najavom o postizanju sporazuma između političkih lidera postoji nada da će ovaj sporazum konačno dovesti do

formiranja nove državne vlade i rješenja pitanja budžeta. Ali to ostaje da se vidi.

Ilustracija toga da se politički lideri vraćaju praksi iz prošlosti je činjenica da je politika dominantnija od instrumenata i resursa države.

Političke stranke i lideri još uvijek pokušavaju vršiti uticaj nad policijom, pravosuđem, javnom upravom, javnim emiterima, javnim preduzećima, itd. To se dešava uprkos zakonima koji su na snazi, uprkos značajnim ulaganjima međunarodne zajednice. Politička kontrola stranaka nad javnim institucijama suprotna je imperativima moderne demokratije.

Ali trend koji najviše zabrinjava je osporavanje Daytonskog mirovnog sporazuma, Ustava i vladavine zakona, uključujući i izjave zvaničnika u prilog raspada države i šovinističke komentare protiv pripadnika drugih naroda.

Bosna i Hercegovina ima dugu istoriju suživota ljudi različitog porijekla, kulture i uvjerenja. Većina ljudi je ljubazna. Većina ljudi bi više voljela da se slaže sa susjedima nego da razmišlja o tome u čemu su različiti. Ali iz najvećeg broja sadašnjih političkih dešavanja i javne retorike lidera u zemlji to se ne vidi.

III. Šta treba uraditi da bi se učvrstio mir u Bosni i Hercegovini?

I tako dolazim do drugog pitanja. Imajući u vidu sve ovo, šta treba uraditi da bi se učvrstio mir?

Moramo ostati angažirani. Mislím da bi prestanak angažmana međunarodne zajednice dao priliku onima koji žele oslabiti državu, što bi opet dovelo do haosa.

Moramo nastaviti jačati dijalog između stranaka. Nebitno koliko su udaljeni početni stavovi kada ljudi krenu u razgovore – pitanja se ipak rješavaju. A kada se šuti, ne

dešava se ništa. Dijalog i zdravi kompromis moraju biti pravilo, a ne izuzetak.

Moramo biti jednoglasni. Jedini način suprotstavljanja nacionalističkim planovima nekih političkih snaga koji vode ka podjelama je da međunarodna zajednica pokaže jak i ujedinjen stav i u svojim gledanjima i u svojim potezima.

Moj ured i EU imaju dva različita mandata, dvije različite uloge, ali podržavaju iste ciljeve za BiH. Osiguravajući poštivanje Daytonu i samim tim osiguravajući stabilnost, Ured visokog predstavnika obezbjeđuje okruženje u kojem EU i druge međunarodne organizacije mogu vršiti svoje mandate.

Moramo jasno govoriti u prilog Daytonskog mirovnog sporazuma. Daytonski mirovni sporazum stvara prostor u kojem se može organizirano graditi mir; prostor u kojem se institucije države mogu razviti u funkcionalnu modernu demokratiju i raditi na pružanju sigurnosti i prosperiteta za građane. U tom kontekstu moramo istaći važnost vladavine zakona, kao osnove svakog napretka.

Moramo jasno govoriti u korist integracije u evropske i evroatlantske strukture. Proces evroatlantske integracije – čak i pri sadašnjem tempu – mijenja društveno-političko tkivo Bosne i Hercegovine, kao što je to učinjeno kod svake druge zemlje članice. U konačnici, to će donijeti prevagu u korist progresivnih društvenih i političkih sila.

IV. Zaključak

Dame i gospodo,

Međunarodna zajednica još uvijek ima posla koji treba uraditi da bi ispunila svoje opredjeljenje da pomogne Bosni i Hercegovini da se oporavi od rata i postigne trajni politički dogovor koji će osigurati čvrste izgleda za mir.

Građani Bosne i Hercegovine – koji su tako dugo morali da

podnose tako mnogo – pokazuju izuzetnu sposobnost za rješavanje problema u svakodnevnom životu.

Međunarodna zajednica se mora solidarizirati sa građanima ove zemlje. Naša stalna opredijeljenost za i fokus na Bosnu i Hercegovinu je put za postizanje našeg zajedničkog cilja – Bosna i Hercegovina koja je stabilna i sigurna i koja je u stanju rješavati svoje probleme kroz institucije kako se bude kretala ka potpunoj integraciji u evroatlantske strukture.

Usprkos trenutnim poteškoćama, vjerujem da će ovaj kurs u konačnici polučiti uspjeh.

Hvala.